

УДК 339.9

COMPARATIVE ANALYSIS OF CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS IN NORTHERN EUROPE COUNTRIES

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА КРАЇН ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

Levchenko A.I. / Левченко А.І.

Phd student / аспірант

Kyiv National Economic University named after V. Hetman,

Kyiv, Prospect Peremogy, 54/1, 03057

*Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана,
Київ, проспект Перемоги, 54/1, 03057*

Анотація. У статті проаналізовані основні аспекти діяльності інститутів громадянського суспільства Швеції та Естонії. Автором було здійснено компаративний аналіз організаційно-правових форм ІГС та законодавчого регулювання їх діяльності. Також було виявлено основні джерела фінансування «третього сектору» економіки в країнах Північної Європи.

Ключові слова: демократія, громадянське суспільство, третій сектор економіки, інститути громадянського суспільства.

Abstract. The article analyzes the main aspects of the civil society organisations activities in Sweden and Estonia. The author carried out a comparative analysis of organizational forms of CSOs and legislative regulation of their activities. The main sources of funding for the "third sector" economy in the Northern Europe countries were also identified.

Key words: democracy, civil society, the third sector of the economy, civil society organisations.

Вступ. У сучасних реаліях інститути громадянського суспільства (ІГС) мають вагомий вплив на міжнародний розвиток. ІГС надають гуманітарну допомогу, впроваджують інновації в наданні послуг, розбудовують місцевий потенціал та сприяють покращенню життя бідних верств населення. Однак, діючи окремо, вплив інститутів громадянського суспільства досить обмежений за обсягом, масштабом та стійкістю. Саме тому, ІГС повинні діяти в синергії з державою та приватним сектором, адже розбудова демократичного суспільства потребує значних сил та ресурсів.

Дослідження аспектів розвитку та становлення інститутів громадянського суспільства окремих регіонів є надзвичайно важливим, оскільки дає змогу виявити спільні та відмінні риси для певної групи країн. У зв'язку з цим,

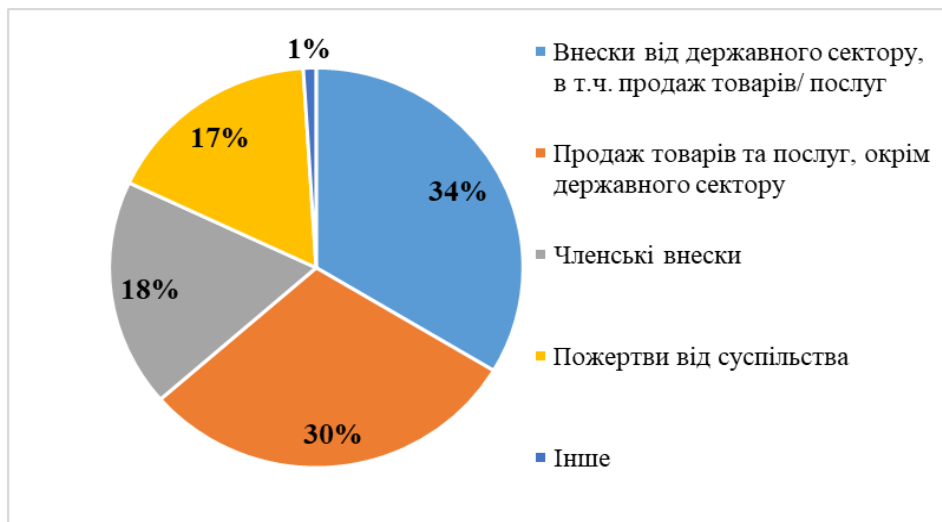
пропонуємо здійснити компаративний аналіз інститутів громадянського суспільства країн Північної Європи на прикладі Швеції та Естонії.

Основний текст. Третій сектор в країнах Північної Європи, а саме в Швеції та Естонії представлений наступними організаційно-правовими формами: некомерційною асоціацією та фондом. Поняття «некомерційна асоціація» визначається як членська організація, котра не підлягає обов'язковій реєстрації для набуття статусу юридичної особи. У свою чергу, фонд – це організація, яка не має членства, та створюється з метою придбання фінансових активів, які використовуються в суспільно-корисних або взаємовигідних цілях [2].

Інститути громадянського суспільства в Швеції мають право здійснювати будь-яку діяльність, за умови, що їх учасникам не надається пряма / непряма вигода. Діяльність, здійснювана асоціацією чи фондом, повинна відповідати цілям і завданням, що передбачені їх статутами. Законом «Про фонди» у Швеції передбачені наступні види фондів: прості фонди, фонди зі збору коштів та фонди на основі колективних договорів. Крім того, слід зазначити, що окремого законодавства, що регулює діяльність некомерційних асоціацій, у Швеції не існує [2].

Станом на 2018 р. у Швеції налічувалося майже 251 000 інститутів громадянського суспільства, що відрізнялися за розміром та інтересами. Однак, лише 38% (95 000) з них зареєстровані в податкових органах як економічно активні, а решта 62% (156 000) – це, як правило, невеликі організації з незначним або й взагалі відсутнім оборотом [4].

Традиційно в Швеції діяльність ІГС базується на неоплаченій добровільній праці, але, тим не менш, вона все ще є важливою в економічному плані. Тільки у 2016 р. шведські інститути громадянського суспільства мали сукупний дохід у розмірі 13,3 млрд. євро. Секторальна структура джерел фінансування ІГС Швеції унаочнено на рис.1.

Рис. 1. Джерела фінансування ІГС Швеції (обмінний курс 2016 р.), %

Джерело: [1]

Тим не менш, важливіше підрахувати економічний внесок ІГС, оскільки більша частина їхньої роботи є неоплаченою і тому не враховується в більшість звітів. У 2014 р. урядове дослідження Швеції зробило висновок, що 3,75 млн. осіб забезпечили 676 млн. робочих годин загальною вартістю 14,6 млрд. євро, що складає 3,3% ВВП Швеції. А станом на 2016 р. за аналогічним дослідженням було виявлено, що загальна вартість відпрацьованих робочих годин склала 14,5 млрд. євро або 3,1% ВВП [1; 3].

У свою чергу, в Естонії, окрім асоціацій та фондів, до основних організаційно-правових форм інститутів громадянського суспільства варто виокремити договір товариства. Дана організаційно-правова форма ІГС, як правило, використовується для створення місцевих груп або груп за інтересами [2].

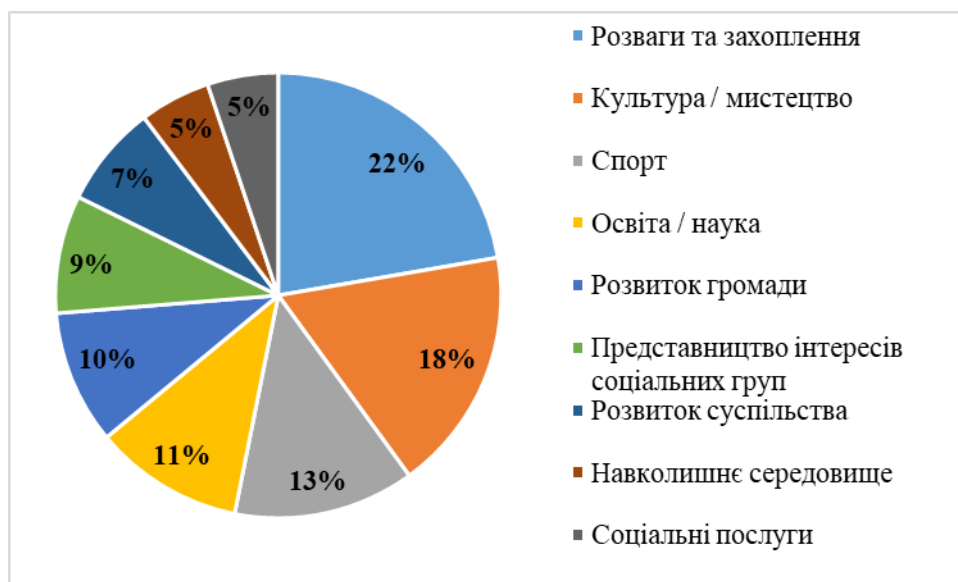
Відносно некомерційної асоціації в Естонії діють тільки обмеження, обумовлені її некомерційною сферою діяльності: метою некомерційної асоціації не може бути отримання прибутку від економічної діяльності, а доходи можуть використовуватися виключно в цілях, передбачених статутом. Додаткові обмеження можуть бути передбачені законодавством [2].

Як і в разі некомерційних асоціацій, по відношенню до фондів в Естонії застосовуються тільки обмеження, обумовлені некомерційним характером їх

діяльності. Фонди мають право здійснювати суспільно корисну діяльність або переслідувати особисті цілі.

В Естонії до основних нормативно-правових документів, що регулюють питання, пов'язані з громадянським суспільством відносять: Закон «Про некомерційні асоціації» від 6 червня 1996 р.; Закон «Про фонди» від 15 листопада 1995 р.; Закон «Про зобов'язання» від 26 вересня 2001 р.; Закон «Про прибутковий податок» від 15 грудня 1999 р. [2].

Станом на 2017 р. в Естонії налічувалося близько 23 000 інститутів громадянського суспільства. ІГС досліджуваної країни особливо активні в галузі культури та мистецтва; у спортивно-оздоровчих заходах та розвитку громад, а також в галузі екологічної активності, соціального забезпечення та освіти, що унаочнено на рис.2.

Рис. 2. Основні види діяльності ІГС Естонії у 2017 р., %

Джерело: [4]

Що ж стосується основних джерел фінансування інститутів громадянського суспільства Естонії, то вагому частку становлять: членські внески (30%), економічна діяльність (20%) та підтримка органів місцевого самоврядування (19%). Найменше коштів надходить від фінансування з державних бюджетів (10%) та через гранти з національних фондів (8%). Саме такий розподіл джерел фінансування ІГС Естонії свідчить про зростання

незалежності інститутів громадянського суспільства від державних джерел фінансування та про зміну цільового призначення державних грантів [4].

Висновки. Таким чином, основними організаційно-правовими формами інститутів громадянського суспільства в досліджуваних країнах Північної Європи є некомерційна асоціація та фонд. Крім того, слід зазначити, що в Швеції та Естонії діяльність ІГС регламентується не надзвичайно жорстко, однак в обох країнах забороняється діяльність інститутів громадянського суспільства в комерційних цілях.

Відмінністю діяльності ІГС досліджуваних країн Північної Європи є різні джерела фінансування, а саме: для Швеції основу доходу інститутів громадянського суспільства становлять кошти державного сектору (34%), в той час як для Естонії – базис формують членські внески (30%).

Література:

1. Офіційний сайт статистичної інформації Швеції. – [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/business-activities/structure-of-the-business-sector/the-civil-society/>
2. Official site ECNL (2018) The Handbook on Civil Society Organisations Registration and Operation: Comparative aspects. – Available online: <http://ecnl.org/wp-content/uploads/2018/10/ECNL-civil-society-handbook-final-22-Oct-2018.pdf>
3. Segnestam Larsson, O., Wagndal, M. (2018). Det frivilliga arbetet i Sverige som del av BNP, Stockholm: Statistiska Centralbyran. – Available online: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1270696/FULLTEXT02>
4. Smolijaninovaitė, K. Report on the State of Civil Society in the EU and Russia (2019). – Available online: <https://eu-russia-csf.org/2019-report-on-the-state-of-civil-society-in-the-eu-and-russia/>

Науковий керівник: д.е.н., проф. Руденко-Сударєва Л.В.

Стаття отримана: 25.08.2020 г.

© Левченко А.І.